

Опалко

ПОВОЄННІ ЗГОЇНИ В РОДИННИХ СПОГАДАХ

На основі спогадів тата, ветерана війни, та мами, що належить то численній групі примусово вивезених до Німеччини «остарбайтерів» висвітлено одну з характерних і трагічних сторінок нашої історії, які багато в чому перекликаються з нинішніми журбеними подіями на південному сході України.

Ключові слова: деклароване перемир'я, Донецька область, дошкільнята, Друга світова війна, Красноярський край, Німеччина, остарбайтери, тероризм, Трептов-парк.

Постановка проблеми. Майбутнє України, як і кожної без винятку держави світу, цілком залежить від якості виховання дітей і молоді. Зважаючи на особливості дошкільного дитинства, що відрізняють його від подальших вікових етапів насамперед тим, що саме в цей період забезпечується загальний розвиток, що стає фундаментом для формування визначальних моральних принципів, громадянської позиції і сприяє у набутті спеціальних знань і навичок, проблема висвітлення найбільш важких питань минулої війни на особистісно-зорієнтованому рівні надзвичайно загострилась у зв'язку з малозрозумілими бойовими діями на сході нашої держави.

Як відповісти сьогодні дошкільняті з зажуреними оченятами на запитання: «Чому мій тато пішов на війну?». Подумки запитую сама себе: «Так що ж сталося з нашими людьми і нашою країною?». Запитую: «Чому не розуміють люди, що ніколи не буде Божого благословення на тих, хто порушує заповідь «Не убий!»». Тисячі схожих запитань нині рояться в головах майже кожного з нас, дорослих, і однозначну відповідь на які знайти неможливо. І тоді пам'ять лине у далеке минуле, коли мама, тато, бабуся розповідали про важкі роки Другої світової війни. А я, так само, як сьогодні 5-річна вихованка нашого дитячого садка Ярославка, запитувала їх: «А що таке війна?». І бабуся відповідала, що війна - це коли якась країна зазіхає на землю іншої і для цього, вбиває людей.

Аналіз досліджень і публікацій. У світі написано безліч художніх творів різного жанру, різними мовами й різних гатунків, видано дуже багато наукових праць про війни в історії людства [2, 7, 9], відомі фантастичні романи про міжпланетні війни [10], по-декілька разів на добу по телевізору показують фільми про різні міждержавні, міжетнічні і навіть міжзоряні війни. Однак впродовж останніх десятиріч ми в Україні звиклися з думкою, що війна у наш час, якщо й може бути, то десь деінде, але тільки не у нас! Унаслідок цього ми виявились морально-психологічно зовсім неготовими ні вбивати, ані вмирати на полі бою.

Виклад основного матеріалу. Як і більшість нормальних людей, не сприймаю ні війну, ні тероризм, ані будь-яке насильство [4], хоча власних спогадів про війну не маю, адже народилася восени 1949 року в далекому Сибіру. Не було в моїй пам'яті ні розривів бомб, ні снарядів, ані мін. Про «війну з німцями» (адже саме так, а не «Велика вітчизняна» чи «Друга світова» називають прості люди найбільшу війну минулого сторіччя) знаю лише за розповідями старших, однак цих розповідей було не так багато. Справжні ветерани неохоче згадують, а ще більш неохоче розповідають про жахіття війни. Хоча й не належу до «дітей війни», та їхні специфічні негаразди дитинства не оминули й моїх ровесників, які з далекого дитинства й дотепер звично висловлюють своє обурення, гнів чи образу на когось не дуже зрозумілим для сьогоднішньої молоді вигуком «Ти!... Німець!».

Переважну частину свого дорослого життя йду разом з дошкільнятами, адже вже понад 40 років працюю у дошкільних навчальних закладах. Добре усвідомлюю, що саме у дошкільному віці, коли відбувається формування особистості дитини, її чутливість до впливу будь-яких зовнішніх чинників надзвичайно висока [1]. Саме «всмоктані з молоком матері» моральні принципи можуть стати вирішальними у долі людини. Нині внаслідок суспільно-політичної нестабільності й економічно-побутових негараздів на тлі нахабно-демонстративних розкошів так званих «зірок» та «світських людей», як вони нахабно самі себе називають, спостерігається суттєве зростання складних системних дитячих хвороб, їх хронізація, збільшення кількості дітей з

вродженими аномаліями та нервово-психічними розладами [3, 8]. З безневинно ображеного дошкільняти виростає заздрісний невдаха, що намагатиметься компенсувати свою, досить часто самонавіяну, неповноцінність підвищеною агресією щодо оточення. А коли така недолюблена з дитинства людина досягає владних вершин, на яких іноді відчувається безпорадною, її агресивність породжує війну і тероризм.

«Усі дорослі колись були дітьми, тільки мало хто з них про це пам'ятає» [5]. Вкотре повторюю слова з відомої філософсько-ліричної казки Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» [6] і дякую долі за материнську любов, що захистила мене у дуже непрості повоєнні роки, навчила адекватно реагувати на різноманітні великі і малі неприємності, які періодично виникають, і від яких не застрахована кожна, навіть найбільш успішна, людина.

Мій тато, Федоренко Петро Єгорович, пішов на війну у 1941 році. Батько був родом з с. Сагайське, Красноярського Краю. На початку війни він у Москві закінчив офіцерську школу і його направили на фронт. За роки війни він, разом з усіма фронтовиками, пережив багато різних подій, гірких поразок і не завжди радісних, часто зрошених кров'ю найближчих друзів, перемог, але врешті-решт прийшла довгоочікувана Велика Перемога.

Батько з радянськими військами дійшов до Берліна. Був залишений там, і ще майже два роки служив помічником коменданта в одному з передмість німецької столиці.

Мама, Цвіркун Ольга Пилипівна, народилася й виросла в с. Шендерівка, Корсунь-Шевченківського району, Київської (нині Черкаської) області. З окупованої Шендерівки маму, ще неповнолітньою, фашисти схопили і відправили до Німеччини. Чотири рази їй вдалося уникати страшного ешелону, за неї просила та відкупляла у поліцаїв її мама (моя бабуся Одарка), але все даремно. Поліцаї охоче брали «торбу» і наводили іншого поліцай. На останню схованку німців навів бабусин сусіда, і цього разу відкупитися не вдалося. Тож з весни 1942 до середини 1944 року на фабриці у містечку Біттерфельд мама разом з іншими остарбайтерами шила парашути. Тяжко працювали, їли пісні супи з брукви часто без хліба, спали в двоповерхових, холодних узимку і задушливо-спекотних улітку, бараках.

Разом з іншими полонянками вона допомогла своїй землячці Марусі, котра також була з Шендерівки, втекти з польським хлопцем Яцеком. Вони вночі зв'язали різні хустки і простирадла, по яких спустили Марусю з другого поверху, де її вже чекав Яцек із друзями. Втеча була вдалою, однак уранці маму і її подруг охоронці дуже побили, і наслідки цього катування мама відчувала все життя. Про цю подію ми дізналися вже у мирний час, коли вдячні Маруся з Яцеком приїхали до нас у гості з Польщі.

У 1944 р. фабрику розбомбили американські літаки, постраждала й мама травмована зваленою стелею, а після лікарні добувала свій строк у сім'ї німецьких бауерів неподалік Біттерфельда.

Йшов час, наближалась Перемога. Після загальновідомої зустрічі радянських і американських військ, що відбулася на річці Ельба, Біттерфельд і прилегла територія, де була мама, опинилися в зоні американської армії. На підконтрольну радянській армії сторону її, разом із іншими остарбайтерами переводили вбхід через річку. Американці створили живий ланцюг до середини річки, а далі його продовжили радянські солдати. Вони й допомагали долати річку, глибина якої в окремих місцях наближалася до двох метрів. Було глибоко і лячно.

На протилежному березі звільнених розсортували і всіх молодших і здоровіших направили у Берлін, де їх залучили до роботи з демонтажу деяких заводів. Звичайно вони були ще молоді і у вільний від роботи час виходили на прогулянку по місту. Саме біля Бранденбурзьких воріт і познайомились мама з татом. на початку 1947 року мама виїхала у рідне село, де невдовзі з'явився на світ мій старший брат, Петро. Деяко пізніше батько був переведений у військову частину до м. Ачинськ, що в Красноярському краї, куди й забрав дружину з сином. Потім працював у районному військкоматі Козульського району цього ж таки Красноярського краю. Саме в смт. Козулька я й народилася в 1949 році. Сформувалась офіцерська сім'я (рис. 5). Як і більшість сімей військових, ми часто переїжджали, однак у межах Красноярського краю. І лише після того, як важко захворіла мама, тато демобілізувався; ми переїхали в Україну, де вони дожили до золотого весілля.

У 2001 році, вже в Умані, ми поховали обох батьків з інтервалом у три місяці. Під однією пам'ятною плитою спочивають вихідці з Росії й України.

Інколи передивляємося нагороди батька - їх багато, він отримав їх за визволення своєї Великої Батьківщини від загарбників. А сьогодні ідучи до могили тата і мами я думаю, - Що їм сказати? Ні, вони напевне нізащо не повірили б, що Росія й

Він розповів, що на Сході, незважаючи на деклароване перемир'я, терористи знову стріляють, і в Україні знову гинуть люди.

І душу пече від запитання, на яке немає відповіді: чому, навіть після таких великих втрат у Великій Вітчизняній війні, люди зважуються на загарбництво, окупацію, калічать людські долі, забирають життя?

Висновки. Отже, війна не лише забирає життя найкращих, карбує тіло і душу її учасників фізичними ранами й травмує психіку, а й залишає невиліковні повоєнні згоїни, які застаються болючими як для них самих, так і для прийдешніх поколінь. Нинішній заколот південно-східних терористів, спланований і підтримуваний до сьогодні російськими агресорами, за будь-яких умов має бути припинений. І не військовим способом, а внаслідок активної багаторівневої дипломатії і стабільної політичної діяльності керівництва держави, бажано обох держав.

Література

1. Джурінська, С. М. Динаміка гармонійності фізичного і психічного розвитку дітей дошкільного віку / С. М. Джурінська // Довкілля та здоров'я. - 2008. - №1. - С. 50-52.
2. Макаренко Н. Г. Філософсько-концептуальний вимір категорії «Війна» в історії філософсько-політичної думки / Н. Г. Макаренко // Філософські обрії. - 2004. - № 12. - С. 152-164.
3. Неумывакин И. П. Эндозкология здоровья / И. П. Неумывакин, Л. С. Неумывакина. Изд. 2-е, перераб. и доп. - СПб., 2010. - 640 с.
4. Опалко А. І. Не сприймаю ні війну, ні тероризм, ані будь-яке насильство / А. І. Опалко // Спогади ветеранів (до 60-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні) [Редкол. : П. Г. Копитко (відп. ред.) та ін.]. - Умань, 2005. - С. 70-73.
5. Опалко Г. Комунікативна діяльність дошкільників залежно від мовної компетентності вихователів / Галина Опалко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. - 2013. - Вип. 47. - С. 38-43.
6. Сент-Екзюпери А. Маленький принц / Антуан де Сент-Екзюпери. - Йошкар-Ола, 2008. - 86 с.
7. Україна у Другій світовій війні: джерела та інтерпретації (до 65-річчя Великої Перемоги) : матеріали міжнародної наукової конференції / Відповідальний редактор: Л. В.Легасова - К., 2011. - 800 с.
8. Яценко Ю. Б. Вплив деяких соціальних факторів на пізнавальний розвиток дітей дошкільного віку / Ю. Б. Яценко, Л. В. Яценко // Клінічна та експериментальна патологія. - 2002. - Т. 1, № 1. - С. 54-56.
9. Chickering R. War and the Modern World / Roger Chickering, Dennis Showalter and Hans van de Ven // The Cambridge History of War. - N. Y. : Cambridge University Press, 2012. - Vol. 4. - 656 p.
10. Wells H. G. The War of the Worlds / H. G. Wells. - N. Y., 2007. - 151 p.

Одержано редакцією 20.12.2014
Прийнято до публікації 26.12.2014

На основе воспоминаний отца, ветерана войны, и мамы, принадлежащей к многочисленной группе принудительно вывезенных в Германию «остарбайтеров» освещена одна из характерных и трагических страниц нашей истории, которые во многом перекликаются с нынешними печальными событиями на юго-востоке Украины.

Ключевые слова: декларированное перемирие, Донецкая область, дошкольники, Вторая мировая война, Красноярский край, Германия, «остарбайтеры», терроризм, Трептов-парк.

One of the characteristic and tragic pages of our history, which largely consonant with present unfortunate events in the south-east of Ukraine covered by the recollections of my dad, a veteran of the war, and my mother, belonging to a large group forcibly taken out to Germany «ostarbaiter».

Keywords: declared a truce, Donetsk region, preschoolers, World War II, the Krasnoyarsk Krai, Germany, Ostarbaiter, terrorism, Treptow Park.